

Борсук Н.М.

РУСКАЯ ПАЗЫЧНАЯ СПАДЧЫНА Ё ПЕРАКЛАДАХ М. МІШЧАНЧУКА

Уводзіны. Мікола Іванавіч Мішчанчук вядомы не толькі як паэт, літаратуразнаўца, але і перакладчык. Яму належаць пераклады з Яўгена Баратынскага, Івана Буніна, Уладзіслава Хадасевіча, Зінаіды Гіпіус, Івана Савіна, Георгія Адамовіча, Арнольда Шпалянскага і інш. Неабходна адзначыць, што ўпершыню на старонках кнігі М. Мішчанчука «Струна надзеі» [1] у такім аб'ёме на беларускай мове прадстаўлены вядомыя рускія паэты. У прадмове да пазычнага зборніка пра пераклады Міколы Іванавіча выказаўся беларускі пісьменнік, літаратуразнаўца М. Сянкевіч. Думаецца, боязь перастварэння на родную мову рускай пазычнай спадчыны не дазволіла айчынным перакладчыкам пазнаёміць беларускамоўнага чытача з творчасцю вышэйназваных мастакоў слова.

Не застаўся па-за ўвагай Міколы Іванавіча і той факт, што многія творцы арыентуюцца на самы неласрэчны літаралізм. На думку М. Мішчанчука, у гэтым, безумоўна, і кроецца прычына слабасці школы беларускага перакладу. Па тэорыі Міколы Іванавіча, перакладчык мае права на пэўныя адступленні ад літаральнасці ў імя сапраўднага набліжэння да арыгінала. Ён выразна ўсведамляе, што творчы пераклад не прадугледжвае і падцягванне арыгінала. Мусім прызнаць, агучаная праблема ставіць перад намі шэраг пытанняў: якая прырода перакладу Мішчанчука? Які ж ён, лад мыслення творцаў? Які матыў звароту да перакладу? і інш.

Важная якасць асобы і пісьменніцкага дару І. Буніна, на наш погляд, – абвостранае светаспрыманне, моцная знітаванасць з роднай зямлёй, любоў да ўсяго прыгожага і высакароднага. Такую рысу характару можна бесшамліва вызначыць і ў натуры М. Мішчанчука. Гэтаму бяспрытнаму багаццю яны абавязаны бацькоўскаму краю, яго прыродзе. Адзінока і беспрытульна пачуваюць сябе Мікола Іванавіч і Іван Аляксеевіч Бунін у чужым краі, сярод чужых людзей.

Гэтая думка выразна ўвасоблена ў пазычных радках верша «У птыцы есть гнездо». Адчуванне безвыходнасці лірычнага героя паэт перадае праз эпітэты «горько, горестно», «ветхоу», праз параўнанне чалавека з птушкаю і зверам, у якіх ёсць гнездо і нара. На наш погляд, перакладчык не толькі ўдала захаваў ідэйны змест верша, але і паглыбіў адчуванне беспрытульнасці, настальгіі па «святому дому». Менавіта такое азначэнне Мікола Іванавіч ужывае замест «родному дому» (арыгінал).

Не засталася па-за ўвагай перакладчыка змена парадку слоў ў паўторы першага радка. І як вынік – чытач чуе не толькі плач, галашэнні аб цяжкай долі на чужыне, але і ноткі пратэсту, гневу супраць несправядлівасці лёсу, бо што значыць жыць на чужыне Мікола Іванавіч ведае не па чутках. Дзякуючы гарманічнаму чаргаванню доўгіх і кароткіх радкоў актава цалкам упрымаецца як «лірычнае пазнанне перажытага» (тэрмін Г. Іванова). Удалы пераклад М. Мішчанчуком пазычных радкоў: «Как бьётся сердце, горестно и горько», «Когда я уходил с отцовского двора» (арыгінал: «Як рвецца сэрца і балюча плача»), «Калі я пакідаў усё на злом») дапамагае нам глыбей адчуць душэўныя пакуты лірычнага героя верша – боль, тугу, горьч, безвыходнасць.

Адбор вершаў для перакладу з пазычнай спадчыны І. Буніна наводзіць на думку, што Мікола Іванавіч, нягледзячы на жыццёвыя перыпетыі, – шчаслівы чалавек. Сапраўды, жыць у гармоніі з кветкамі, травамі, спякотнымі палямі, чмялямі, фізічна адчуваць «багадарчае зьяанне» зор, маўчанне цёплай поўначы – гэта божы дар:

О, Божа, што табе аддаць

За ўсе, за ўсе зямныя рыскі,

Што даў мне бачыць і кахаць

І гэту ноч, і зор калыску!

(З верша «Зноў сцішыўся марскі блакіт»).

Палісіндэтон, які захаваў перакладчык пры ўзнаўленні верша

І. Буніна «И цветы, и шмели, и трава, и колосья» дапамагае перадаць шматграннасць пачуццяў лірычнага героя.

Дарэчы, тонкі лірык з чуйнасцю правінцыяла імкнецца да стварэння пачуццёва-канкрэтнага вобраза не толькі пры перакладзе пазычных радкоў з І. Буніна, але і пры знаёмстве чытача з творчасцю А. Шпалянскага (Дон Амінада). Карціны прыроды, што прадстаюць перад чытачом з верша «Местачковы бэз», вабяць пахамі, фарбамі, гукамі. Эпітэты «светлая», «забытая», «далёкая», «святая» вясна (у арыгінале – «минушая», «забытая», «далёкая», «иная») насычаюць радкі перакананасцю эмацыйнага вопыту, што ідзе з маладосці.

Судакрананне з зямной красой не заглушае ў душы І. Буніна «бездны страха». Безадказныя пытанні перад вечнасцю застаюцца нявырашанымі. Каб сканцэнтравалі ўвагу на гэтай праблеме, Мікола Іванавіч пераклаў толькі першае чатырохрадкоўе, якое заканчваецца пытаннем: «Прыйдзе час, і Гасподзь запытаецца ў сына: / «А ці бачыў ты рай на зямлі?»

Дарэчы, сцвярдзальнай інтанацыі без адцення сумнення ў І. Буніна няма. Гэта тонка адчувае перакладчык. А каб данесці да чытача сутнасць філасофскай канцэпцыі рускага паэта, М. Мішчанчук на старонкі зборніка «Струна надзеі» ўводзіць пераклады вершаў «Земной, чужой душе закат!» «Огонь, качаемый волной...».

Мікола Іванавіч адчувае сябе шчаслівым, калі пануе мір, духоўнае суладдзе, чалавечая ўзаемаразуменне. Як і І. Бунін, ён ненавідзіць смерць, разбурэнні, тлен – усё тое, што прыносяць войны, несправядлівасці, хваробы. Нават звычайная прастуда для Міколы Іванавіча – страшэнная пакута, бо выбівае яго з творчага рытму. Па гэтай прычыне Мікола Іванавіч звяртаецца да перакладу вершаў І. Буніна, у якіх акрэслены адносіны рускага паэта да «кровавага безумія», «повального сумасшествия» (такое азначэнне рэвалюцыі даў І. Бунін на старонках кнігі «Окаянные дни»). «Боль вострых ран», бяспылле што-небудзь змяніць у хаосе разбурэння спрадвечных традыцый, культуры выліліся ў наступных радках:

Дай, бабулька, зёлак чараўнічых,

Сэрцу – песняў нерушна-крынічных,

Адпачыць у снах.

Любы ўнучак, рада б: сіл не маю –

Зёлкі ж не на узлессі вырастаюць, –

На могілках, у жвірах.

Гэта толькі на першы погляд дыялог паміж бабуляй і ўнучкам, побытавая замалёўка. У ёй прадчуванне зла, прадвесце страшэннага крушэння, якое не змог перажыць адзін з любімых рускіх пісьменнікаў Міколы Іванавіча. Сымвалічны нават і той біяграфічны факт, што адправіўся Іван Бунін («у востральскую дарогу» з 7 на 8 лістапада, калі ў былым Саюзе святкавалі «Кастрычніцкі пераварот».

У аспекце праблемы жыцця і смерці прачытваецца перакладчыкам верш І. Буніна «Петух на церковном хоре». Даследчыкі выказваюць меркаванне, што «Бунін болел временем». Мне здаецца, што кожнага з нас час ад часу хвалюе пытанне: свет без мяне? Які ён? «Пение петуха» для І. Буніна – напамін аб хуткаплыннасці, часовасці ўсяго жывога:

Спявае, што ўсё – падман,

Імгненнаў мроісты туман:

Бацькоўскі дом, сям'я, сябры,

Палоска светлае зары,

Што вечны толькі мёртвых сон,

Ды боскі храм, ды крыж, ды ён.

Паэт верыць у боскае спачуванне чалавеку на яго бясконца складаным жыццёвым шляху. І. Бунін не дыдактычны ў стварэнні ікананічных пазычаных вобразаў. Пераклад верша «Міхаіл» – гэта ўзор таго, як партрэтная замалёўка шляхам чарадзейнага мастацкага слова і талентам М. Мішчанчука вырастае да максімальнай ступені

Борсук Нина Николаевна, кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков по экономическим специальностям Брестского государственного технического университета.

Беларусь, БрГТУ, 224017, г. Брест, ул. Московская, 267.

абагульнення. Дзеясловы, што ўжываюцца і ў арыгінале, і ў перакладзе, незакончанага трывання. І толькі апошняе слова верша – гэта дзеяслоў закончанага трывання. Гэтым і паэт, і перакладчык несумненна падкрэсліваюць спрадвечнае, абсалютнае заступніцтва архістраціга Міхаіла.

Беларускамоўны чытач, асабліва малады, удзячны Міколу Іванавічу за адкрыццё невядомых яму імёнаў рускіх аўтараў, у прыватнасці, за знаёмства з паэзіяй Уладзіслава Хадасевіча, якое, на наш погляд, мэтазгодна пачаць з верша «Перад люстэркам». Па жанру – гэта аўтапартрэт, і даволі бязлітасны. Магчыма, адзіны такога плана ў рускай паэзіі:

Я, я, я. І нікога другога!
Не, няўжо той вунь тып – гэта я?
Хіба маці любіла такога –
Жоўта-шэрага, ледзь не сівога,
Што ўсё ведае, быццам змяя?

.....
Гэта я? І гляджу непрыветна,
І палюю за кожным паэтам,
Выклікаю ў іх крыўду і жах?

Якая знітанасць сентыментальнасці і зпаслівасці, пяшчотнай стрыманасці і нейкай гідлівасці да свету. Адборам вершаў для перакладу са спадчыны У. Хадасевіча Мікола Іванавіч пераконвае надобразчліўцаў (на злосць як аснову паэтычнага дару У.Хадасевіча ўказвалі і Ю. Мандэльштам, сябар паэта, і М. Горкі), што пакут, спачування няшчасным, знявечаным духоўна альбо фізічна ў яго паэзіі значна болей, чым злобы (верш «Сляпы»). Слепата – гэта адзін з цэнтральных вобразаў паэзіі У. Хадасевіча. Яго калекі па сутнасці нічым не адрозніваюцца ад паспяховых, квітнеючых еўрапейцаў. Перакладчык разам з паэтам спачувае тым, хто няздольны ўбачыць глыбіні свайго падзення. Паэт – адзіны чалавек, які валодае такім дарам, які ўзвышае яго і адначасова стамляе. Па гэтай прычыне «ў бэльмах сляпога / Адбіваецца ўвесь свет: / Сколькі неба залатога / У расінках на траве».

Бясспрэчна, «ставіць на слова, на гук лёс свой і душу сваю...» – гэта цяжкі дар, – сцвярджае паэт у вершы «Бацька мой быў шасціпалы». Думаецца, Мікола Іванавіч не мог не перакласці гэты паэтычны твор. І прычына бачыцца не ў выкарыстаным мастаком слова вершаваным памеры дактылічных стоп, і не ў арыгінальнасці паэтычнай манеры рускага паэта. Для Міколы Іванавіча на першым месцы заўсёды была мама. Таму паэтычны радок У. Хадасевіча «Мама! Малітва, каханне, годнасць і смерць – гэта ты!» – такі блізкі і зразумелы Міколу Іванавічу-чалавеку і Міколу Іванавічу – паэту. Слова рускага паэта гучаць ва ўнісон з радкамі з верша М. Мішчанчука «Пад маміным дрэвам прысяду», якім адкрываецца зборнік «Струна надзеі».

М. Мішчанчуку імпануе ў творчай манеры рускага паэта музыка верша: чысты і лёгкі гук, насычанасць слова галоснымі літарамі, імкненне да максімальнай выразнасці, як лагічнай, так і рытмічнай, кампазіцыйнай, адсутнасць стылістычных упрыгожванняў. Кожнае слова ў яго незаменнае, значнае, дакладнае, канкрэтнае. Менавіта так да слова ставіліся акмеісты, але ў адрозненне ад іх у паэтычнай спадчыне У. Хадасевіча мы не знаходзім захаплення любоўю, радасцю. Адсюль пачуццё адзіноты, заняўбанасці.

Лірычны герой, на першы погляд, светлага верша «Раманс» (1907 г.) пазбаўлены ўсялякай надзеі на шчасце і ўзаемазразуменне: «Мае гады – суцэльны боль нязменны»; «А я ізноў кідаю ў бездань кубка / І смутак свой, і памяць пра цябе!» Тым не менш, у вершах 1907 г. («Вечар халодна-вясенні») ключавыя словы: цяжар – надзея. Паэт не быў у захапленні ад рэвалюцыі, але ён не спахоўваўся яе. У. Хадасевіч верыў у магчымасць уваскрэснення Радзімы. Апынуўшыся ў эміграцыі, паэт спрабуе зразумець гэту новую рэальнасць. Таму і шле ён дзяўчыне з берлінскага тракціра пажаданне трапіць у змрочны дзень у рукі бясстрашнаму злодзею (верш «An Marichen»):

Бо лепш у некалькі імгненняў,
Пазнаўшы сорам, смерць прыняць
І двух канцоў, і двух знікненняў
Не падзяляць, не раздымаць.

Як бачна, паэт глядзіць на смерць як на вызваленне.

Творчасць У. Хадасевіча – гэта доказ тым паэтам-эмігрантам, у прыватнасці Георгію Адамовічу, які быў перакананы, што за межамі радзімы паэзія не можа стаць філасофскай канцэпцыяй. Бясконцыя дыскусіі, якія суправаджалі творчы шлях абодвух паэтаў у эміграцыі, на нашу думку, падштурхнулі М. Мішчанчука ўключыць пераклады з Г. Адамовіча адразу пасля старонак зборніка, прысвечаных У. Хадасевічу. Думаецца, Мікола Іванавіч невыпадкова для перастварэння абраў вершы «Што было там?», «За словы, што некалі помніў»:

Пройдуць тысячы: няма паўтораў,
З намі толькі наша назаўжды.
На зямлі адзін быў стольны горад,
Іншыя ўсе – проста гарады
(з верша «Што было там?»).

Ужо нават назвы паэтычных твораў гавораць аб тым, што Г.Адамовіч даволі часта асноўныя жыццёвыя прынцыпы ставіў пад сумненне сваёй паэтычнай дзейнасцю. Да і ўдалае кампазіцыйнае размяшчэнне перакладаў з рускай паэзіі сведчыць: быць перакладчыкам – гэта не прафесія, а стан душы.

Нягледзячы на тое, што перакладчыцкая творчасць – складаны творчы працэс, перастварэнні Міколы Іванавіча не вызначаюцца «рабскім поўзаннем па тэксту» (выраз А. Яскевіча). Перш-наперш, М.Мішчанчук улавіў і данёс да чытача жывую мелодыю арыгінала.

Так верш І. Савіна «Помніце?», напісаны ў эміграцыі, «пра вечнае зямное прыцягненне» душы паэта да бацькаўшчыны, па рытміка-інтанацыйнай арганізацыі нагадвае паспешлівы аповяд, быццам паэт не паспее выгаварыць свой сум і тугу па роднаму краю. Наяўнасць называных сказаў, аднародных членаў, рытмічная няроўнасць некаторых радкоў, паўтор пытальнага сказа: «Помніце?» дапамагаюць чытачу сканцэнтраваць увагу на дэталях краявідаў, дарагіх сэрцу паэта, эстэтычныя ўражанні ад сустрэч з якімі становяцца асновай для пачуццёва-сэнсавых аналогій выказвання заповітнага ў жыцці.

Памкненне дамагачыся гэтага першага патрабавання, безумоўна, прывяло перакладчыка да перастварэння на высокім узроўні зместу арыгінала на беларускую мову. Не менш актуальнай з'яўляецца перадача мастацкімі сродкамі суперажыванняў аўтара. Яскравае сведчанне гэтаму метафарычная вобразатворчасць перакладчыка, якая, каларытная, у лепшых традыцыях беларускага паэтычнага жывапісу: Зорак чародку страсае / Неба ў далоні зямлі" ("С неба посьпалась стая / Кем-то встревоженных звёзд»). Для М.Мішчанчука, як ў свой час і для Я. Купалы, і для А. Куляшова, і для А. Лойкі, галоўным было не слова, а настрой, унутраны вобразны сэнс, эмацыянальны пафас. Такім чынам, Мікола Іванавіч праз сваю перакладчыцкую дзейнасць далучае літаратуразнаўцаў да паглыбленага асэнсавання метаду перакладу, які быў распрацаваны ў свой час В.Брусавым.

Думаецца, Мікола Іванавіч мэтанакіравана ўвёў на старонкі зборніка «Струна надзеі» пераклады з І. Савіна. Перакладчык перакананы: моладзь не застаецца абыякавай да паэзіі гэтага мастака слова. Іван Савін, нягледзячы на ўсё перажытае (перажыў пачатак рэвалюцыі, грамадзянскую вайну, палон, смерць маці, дзвюх сясцёр і чатырох братоў), па-ранейшаму ў душы застаецца рамантыкам.

Верш «Не бойся, любы», які прысвяціў Іван Савін брату Барысу, кранае красой, сілай радка, шчырасцю, светлым ачышчальным лірызмам, высокай ахвярнасцю, роздумна-трывожнымі інтанацыямі. Без усялякага надрыву, без страснага прамаўлення, нязмушана праводзіць думку, што памерці за Расію – удзел не кожнага. Як сведчыць першае чатырохрадкоўе верша, М. Мішчанчук адчуў непаўторнае мудрае суладдзе братоў. Ад гэтага верш набывае непадробны трагізм.

Не бойся, любы. Гэта я
Слушчуся ласкава над ранамі.
І ахіне любоў мая
Цябе бязважкім сумным саванам.
Не бойся, мільі. Это я.
Я ничего тебе не сделаю.
Я только обовью тебя,
Как саваном, печалью белою.

У кожнага паэта, перакладчыка, даследчыка свой Свет, свая Прастора, свой Пошук. Таму ў кожнага, хто дакранеца да паззіі У. Хадасевіча, І. Савіна, І. Буніна, З. Гіпіус, будзе жыць т. зв. “яго Бунін, яго Гіпіус” і г.д. – толькі ім пачутыя і зразуметыя. Чым прывабіла паэта-перакладчыка, паэта-лірыка васьмірадкавая мініяцюра З. Гіпіус, напісаная ў публіцыстычным ключы? Пазнаёміўшыся з вершам “Не!” рускай паэтэсы, перакладчык найперш адчуў змагарны пошук Зінаіды Мікалаеўны Гіпіус.

Не – гэта крык душы, крык адчаю і крык надзеі паэтэсы. З. Гіпіус верыць у Расію, яе народ. Удала выкарыстаныя дзеясловы загаднага ладу, рытарычныя воклічы, мастацкія сродкі – анафара і эпіфара, эпітэт і ўвасабленне ўзмацняюць публіцыстычны напал верша. Безумоўна, змест і пафас васьмірадкавай мініяцюры нікога не пакідаюць абьякавымі. М. Мішчанчуку хочацца паўтараць радкі гэтага паэтычнага твора ўсім тым, хто не верыць у будучае нашай радзімы:

І мы не загінем – верце!
Ды што нам наша збавенне:
Расія ўратуецца – пэўна!
Час блізіцца ўваскрэшэння.

Таму ўслед за рускай паэткай перакладчык захоўвае супраціўны злучнік “ды” у значэнні але, які кампазіцыйна падзяляе твор на дзве часткі. Для Міколы Іванавіча, як і для Зінаіды Мікалаеўны, галоўнае не столькі выратаванне яго пакалення, колькі ўваскрэшэнне радзімы. Тым не менш, Мікола Іванавіч паэт-філосаф, рамантык. Менавіта па гэтай прычыне ў перакладзе патэтычны напал трошкі сцішаны за кошт адмаўлення ад эпіфары, што і дазваляе акрэсліць ідэю верша як роздум аб вечнасці.

Хочацца спадзявацца, што знаёмства з перакладамі Міколы Іванавіча з рускай паззіі заахваціць маладое пакаленне да чытання паэтычнай класікі.

Заключэнне. Бясспрэчна, для Міколы Іванавіча перакладчыцкая дзейнасць стала і сродкам пазнання, і сродкам самавыяўлення.

Прычыны і матывы звароту М. Мішчанчука да перакладу даволі розныя: прафесійныя, культурна-пазнаваўчыя, генетычна-духоўныя.

Арыентацыя М. Мішчанчука на метады брусаўскай школы перакладу, па-першае, спрыяе духоўнаму самаўдасканаленню асобы як паэта, так і чытача; фарміраванню іх эстэтычнага густу і пашырэнню сапраўдных уяўленняў аб прыгожым. Па-другое, пераклады з’явіліся для Міколы Іванавіча сапраўднай праверкай на сталасць, больш таго, выпрабаваннем, па словах М. Танка, “для ўсёй літаратуры, сведчаннем яе росту, развіцця, узроўню мастацкай культуры” [2, с. 62].

М. Мішчанчук настолькі тонка адчуў прыроду мыслення Івана Буніна, Уладзіслава Хадасевіча, Зінаіды Гіпіус, Івана Савіна, Георгія Адамовіча, што дасканалы вырашыў, як сведчыць праведзены аналіз, важнейшую задачу перакладчыка: «перадаў жывую мелодыю арыгінала, належным чынам перастварыўшы твор на роднай мове» [3, с. 49]. Слушна ўзнавіць словы І. Буніна: «Тот, кто называет себя поэтом, должен быть чувствую как человек редкий по уму, вкусу, стремлениям и т.д. Только в этом случае я могу слушать его интимное, любовное и проч. На что мне нужны излияния души дурака, плебея, лакея, даже физически представляющегося мне противным?» [4, с. 156]. Запіс, пакінуты рускім паэтам у дзённіку, – красамоўнае сведчанне таго, чаму М. Мішчанчук ідзе «па ўласнае ахвоце / Як вучань, а не дабрадзеі» вучыцца ў І. Буніна, У. Хадасевіча, І. Савіна, Г. Адамовіча, З. Гіпіус і многіх іншых.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Мішчанчук, М.І. Струна надзеі: вершы, паэмы, пераклады / М.І. Мішчанчук. – Брэст: Альтэрнатыва, 2009. – 148 с.
2. Борсук, Н.М. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу: Дапам. / Н.М. Борсук. – Брэст: Выд-ва Брэсцкага ун-та, 2000. – 85 с.
3. Астраух, А.Э. Беларуская літаратура ў кантэксце сусветнай: вучэб.-метада. дапам. / А.Э. Астраух. – Гродна: ГрДУ, 2001. – 78 с.
4. Бунин, И.А. Дневники 1939–1945 гг.: собр. соч. в 6 т. / И.А. Бунин. – М.: Худ. лит., 1988. – Т. 6. – 375 с.

Материал поступил в редакцию 25.09.10

BORSUK N.N. Russian poetical heritage in M.Mishchahchuk's translations

The article analyses the translations by M. Mishchahchuk's from Russian poetical heritage. The attention is paid to the translator's sense of nature of mentality of I.Bunin, Z.Gipius, I.Savin, G.Adamovich, U.Khadasevich, the author stresses the reasons and motives of M.Mishchahchuk's appeal to the literary activity of these poets. The author of the article is a test for translation activity, evidence of development of literature and means of interenrichment of literatures.

УДК 821:161.1

Потолков Ю.В.

СЛОВО В ЗАЩИТУ ПОЛИГРАФА ПОЛИГРАФОВИЧА /Заметки о повести М.Булгакова “Собачье сердце”/

Название нашей статьи может вызвать как минимум удивление и как максимум сопротивление: как можно брать под защиту очевидно отрицательного персонажа повести “Собачье сердце” Полиграфа Полиграфовича Шарикова? Ведь он омерзителен не только своей индивидуальной сущностью, но и воплощает в себе преступные черты социальной революции. Для того, чтобы ответить на возможные сомнения такого рода, разьясим этическую суть нашего подхода к предмету.

1.

Защита прав человека – это, среди прочего, защита прав персонажа. Ведь он тоже человек, только виртуальный. Сложность ситуации в том, что в личности персонажа, как и в личности читателя, присутствует содержание не только человеческое, но и Божье. И здесь нет исключений: означенное присутствие – закон для героев как положительных, так и отрицательных. Не учитывать этого обстоятельства нельзя. Изучение характера персонажа без учёта Бо-

жественного, метафизического смысла его личности и без опоры на субстанциальную составляющую души реципиента, на наш взгляд, непродуктивно.

Современное литературоведение всё более остро ощущает необходимость постижения субстанциальной, онтологической составляющей в образном содержании. Исследовательница из Москвы Т. Алпатова, к примеру, отмечает: “Филология – именно на высших своих ступенях – как дух, который “дышит, где хочет” и способен вдруг открыть нам, что нет и не может быть единственно правильных ответов и решений там, где сам поиск ответа – сам путь и единственно достижимая цель, потому что в конце этого пути Слово, Логос освещает его тем светом, с которым не может соперничать человеческая мысль, но в соприкосновении с которым только и может существовать она в этом мире!” [1, 202].

Словом, читатель стремится отыскать в произведении “высшие ступени” для того, чтобы прикоснуться сердцем к Духу, живущему на

Потолков Юрий Васильевич, кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков экономического факультета Брестского государственного технического университета. Беларусь, БрГТУ, 224017, г. Брест, ул. Московская, 267.